

Katarzyna Gucwa-Porębska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Orcid: 0000-0003-0040-4526

<https://doi.org/10.1563/9788374389969.04>

Interwencja kryzysowa jako forma pomocy inkluzyjnej na rzecz osób doświadczających kryzysu izolacji penitencjarnej

Crisis Intervention as a Form of Inclusive Support for People Experiencing Prison Isolation Crisis

Abstract: Leaving a prison unit after serving a custodial sentence is a difficult time for many inmates, full of anxiety about reintegrating back into the community. For many inmates, especially those at risk of a homelessness crisis, intervention support is one of the priority interventions. The aim of this article is to identify forms of intervention-inclusion support for people experiencing penitentiary isolation. In addition to the theoretical issues, excerpts from own research of an individual case analysis will be presented, which will further bring the specifics of the

professionalisation of intervention support in a custodial environment.

Keywords: crisis intervention, penitentiary isolation, forms of support, social inclusion

Kryzys to trudna, nagle i nieprzewidywalna sytuacja, jaka może spotkać każdego człowieka. Bardzo często wiąże się z zaskakującym pogorszeniem funkcjonowania, pojawieniem się objawów zarówno fizycznych jak i somatycznych, z którymi jednostka nie jest w stanie sama sobie poradzić i przezwyciężyć niepokojący stan. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez Jamesa Gillilana kryzys to „odczuwanie lub doświadczanie wydarzenia bądź sytuacji jako trudności nie do zniesienia, wyczerpującej zasoby wytrzymałości i naruszającej mechanizmy radzenia sobie z trudnościami. Jeżeli osoba będąca w kryzysie nie otrzyma wsparcia, może się to stać przyczyną poważnych zaburzeń”¹. Niestety, kryzys jest nieuniknionym elementem życia, dlatego tak ważne staje się uświadamianie i informowanie społeczeństwa o dostępnych formach wsparcia na rzecz osób znajdujących się w kryzysie. Szczególnie ważną grupą odbiorców wsparcia inkluzyjnego opartego na działaniach interwencyjnych, biorąc pod uwagę cel niniejszego artykułu, są osoby doświadczające izolacji penitencjarnej.

Interwencja kryzysowa w procesie wsparcia postpenitencjarnego

Pozbawienie wolności zgodnie z zapisem artykułu 189 Kodeksu karnego polega na „pozbawieniu danej osoby wolności fizycznej w znaczeniu ruchowym, lokomocyjnym. Są to wszelkie działania powodujące, że nie może się ona przemieszczać i zmienić dotychczasowej lokalizacji zgodnie z własną wolą”². To niewątpliwie jedna z najdotkliwszych kar dla człowieka, której konsekwencje niestety nie zawsze kończą się wraz z zakończeniem kary. Dlatego też tak waż-

¹ R.K. James, B.E. Gilliland, *Strategie interwencji kryzysowej*, Warszawa 2004.

² [On-line:] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970880553> – 7.02.2023.

ną formą wsparcia w procesie reintegracji osób opuszczających jednostki penitencjarne jest interwencja kryzysowa, będąca formą profesjonalnej pomocy niezbędnej w czasie kryzysu. „Jest metodą doraźnej i krótkotrwałej pomocy psychologicznej. Efektami interwencji, adekwatnie dostosowanej do rozpoznania sytuacji kryzysowej, mogą się stać: usunięcie bądź zmniejszenie dolegliwych objawów przeżywanego kryzysu, uniknięcie hospitalizacji, odzyskanie możliwości samodzielnego pokonywania trudów kryzysu, przywrócenie zachwianej po dramatycznym zdarzeniu równowagi psychicznej czy rozwiązanie kryzysu”³.

Warto wspomnieć, że wśród beneficjentów działań interwencyjnych są zarówno osoby jak i całe rodziny bez względu na posiadany dochód (Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2005 roku w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz.U. nr 61, poz. 543 ze zm.). Zgodnie z art. 97 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, w brzmieniu obowiązującym od 1 maja 2004 do 20 listopada 2005 roku, podmiot kierujący w uzgodnieniu z osobą kierowaną, uwzględniając przyznany zakres usług, ustalał opłatę między innymi za pobyt w ośrodku interwencji kryzysowej. Ustawodawca wyeliminował jednak z porządku prawnego odpłatność za pobyt w Ośrodku Interwencji Kryzysowej (OIK), zmieniając treść ww. przepisu ustawy o pomocy społecznej przepisem art. 16 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przedmiotowa zmiana weszła w życie 21 listopada 2005 roku⁴.

Działania interwencyjne pośrednio wpływają również na proces inkluzji społecznej osób zagrożonych kryzysem, w tym między innymi kryzysem izolacji penitencjarnej. Inkluzję społeczną określa się jako „proces, w ramach którego jednostki zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości oraz zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie uznawanym za normalny w danym społeczeństwie. Ważnym aspektem działań integracyjnych jest zapewnienie większej partycypacji jednostek zagrożonych wyklucze-

³ W. Badura-Madej, *Podstawowe pojęcia teorii kryzysu i interwencji kryzysowej*, [w:] *Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. Poradnik dla pracowników socjalnych*, red. W. Badura-Madej, Warszawa 1996, s. 15.

⁴ [On-line:] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,24457,vp,27203.pdf,s.96> – 13.03.2023.

niem w procesach decyzyjnych oddziałujących na ich życie i dostęp do podstawowych praw”⁵.

Prowadząc zatem działania inkluzyjne, reintegracyjne w ramach wsparcia postpenitencjarnego na rzecz osadzonych i ich rodzin warto wskazać, z jakimi problemami osadzeni zmagają się najczęściej.

Główne problemy osadzonych wymagające wsparcia interwencyjnego

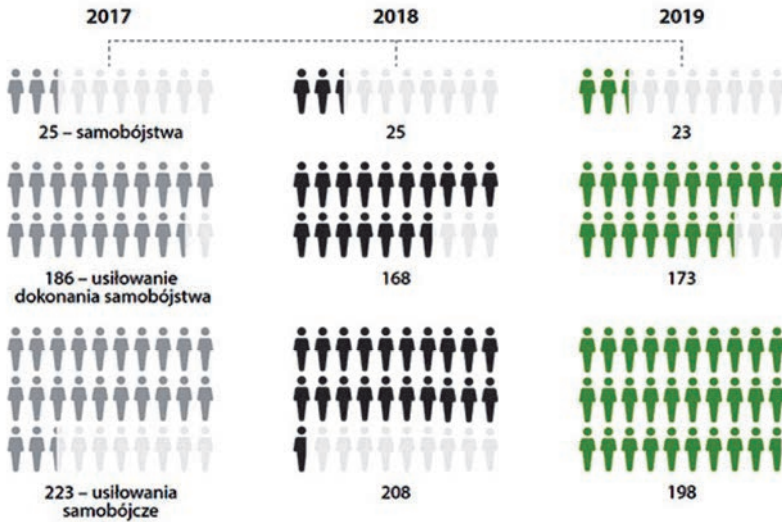
Odbywanie kary pozbawienia wolności niesie za sobą wiele problemów, które wymagają złożonego, profesjonalnego wsparcia interwencyjnego. Do najczęściej występujących zaliczamy:

- próby samobójcze i samobójstwa. Warto w tym miejscu wyjaśnić różnicę między usiłowaniem samobójczym a usiłowaniem dokonania samobójstwa. Otóż „usiłowanie samobójcze to sytuacja, w której osadzony dokonał autoagresji mającej znamiona próby samobójczej, ale mogła ona być pozorowana, o charakterze demonstracyjnym (np. jej celem było wywarcie presji na administrację penitencjarną), bez rzeczywistego zamiaru odebrania sobie życia;
- usiłowanie dokonania samobójstwa to zdarzenie zweryfikowane przez administrację penitencjarną w toku czynności wyjaśniających jako rzeczywista (nieskuteczna) próba samobójcza”⁶;

⁵ Council of the European Union, 2004. Joint Report by the Commission and the Council on Social Inclusion, Council (Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs) to European Council, [za:] A. Szafranek, J. Halicki, *Wybrane aspekty inkluzji społecznej*, [w:] *Niepelnosprawność. Poznać, przeżyć, zrozumieć*, red. M. Halicka, J. Halicki, K. Czykier, Białystok 2016, s. 151–164.

⁶ [On-line:] <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/bezpieczenstwo-osadzonych.html> – 11.03.2023.

Rysunek 1. Samobójstwa i próby samobójcze

Źródło: NIK.

- stygmatyzacja i ekskluzja społeczna, ocenianie przez społeczeństwo przez pryzmat popełnionego błędu i związany z tym między innymi: brak wsparcia i odrzucenie, unikanie kontaktów.

W teorii naznaczenia „stygmatyzacja jest identyfikacją osobistej lub społecznej cechy prowadzącej do wykluczenia jednostki. Życie porządkują różnego typu struktury społeczne i właściwe dla tego porządku scenariusze. Istotą stygmatyzacji jest społeczne naznaczenie grupy stygmatyzowanej oraz pojedynczych osób. Stygmatyzacja jest więc społecznie «sugerowana» i nie wynika z zachowań osoby, ale wyodrębnia jej cechy charakterystyczne, które ów stygmat tworzą. Stygmat najogólniej spycha inne cechy osoby (np. inteligencję, uczciwość, dobroć itp.) na plan dalszy, wybijając tylko tę związaną z naznaczeniem oraz z przynależnością do określonej stygmatem grupy. Można tu na przykład sugerować, że osoby niepełnosprawne posiadają niższy społeczny status, ponieważ mają niższą samoocenę. Tymczasem jest odwrotnie! – Mają niższą samoocenę, ponieważ posiadają niższy status”⁷.

⁷ [On-line:] http://edukacjaidialog.pl/archiwum/2009,261/kwiecien,301/nasze_sprawy,309/stygmatyzacja_spoeczna,2199.html – 25.01.2019.

- brak kwalifikacji zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy w środowisku wolnościowym;
- zerwanie więzi i relacji wewnątrzrodzinnych (zachwianie systemu wartości, oziębłość relacji, brak umiejętności komunikowania się, brak czasu dla siebie wynikający z izolacji – to tylko nieliczne czynniki, które mogą mieć znaczny wpływ na pojawienie się problemów dla rodziny jako systemu i całości w przyszłości już po odbyciu kary pozbawienia wolności przez osadzonego);
- brak pracy po opuszczeniu jednostki (stosunek pracy osób, które przed osadzeniem pracowały, w przypadku tymczasowego aresztowania wygasa z mocy prawa, natomiast w przypadku pozbawienia wolności pracodawca może rozwiązać umowę o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia bez winy pracownika, jeżeli nieobecność pracownika trwa dłużej niż miesiąc, tj. w trybie art. 53 § 1 ust. 2 Kodeksu pracy). Konsekwencją pobytu w więzieniu jest często utrata dotychczasowej pracy oraz liczne trudności związane ze znalezieniem nowego miejsca zatrudnienia, co jest również przedmiotem wsparcia postpenitencjarnego, tak ważnego w procesie readaptacji i usamodzielnienia;
- brak miejsca zamieszkania (zagrożenie kryzysem bezdomności). W takiej sytuacji pomocne są miejsca chronione – domy pomocy postpenitencjarnej, które oferują schronienie w pierwszych dniach po opuszczeniu jednostki karnej. Jako przykład można podać Centrum Integracji Pro Domo Małopolskiego Stowarzyszenia PROBACJA.

Profesjonalizacja wsparcia inkluzyjnego polega zatem przede wszystkim na eliminowaniu czynników utrudniających proces pozytywnej readaptacji społecznej przez zaangażowanie osadzonych w poprawę jakości swojego życia. Od tego, w jakim stopniu zminimalizujemy powyższe zagrożenia, może zależeć skuteczność procesu readaptacji i reintegracji, a co za tym idzie – ograniczenie recydywy.

Rysunek 2. Powrót przestępstwa osób zwolnionych z jednostek penitencjarnych

Źródło: NIK.

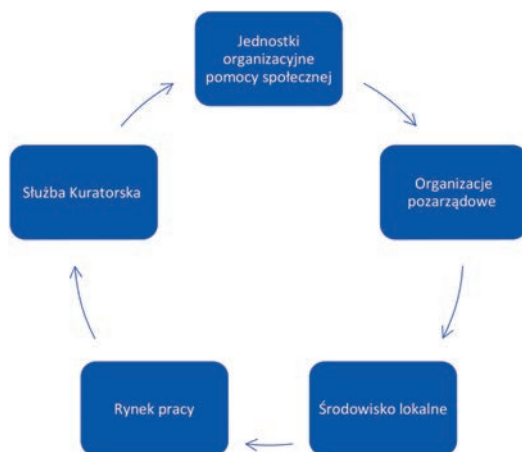
Zgodnie z informacją zawartą w raporcie Najwyższej Izby Kontroli (NIK) powrót do przestępstwa wynika najczęściej z „problemów ze znalezieniem pracy, złych warunków lokalowych i materialnych oraz wykluczającego społecznie ostracyzmu. Stąd niezbędność pomocy postpenitencjarnej i konieczność zacieśnienia współpracy ośrodków pomocy społecznej z innymi instytucjami działającymi w tym zakresie”⁸.

Formy wsparcia inkluzyjno-interwencyjnego

Nawiązując do wyżej wskazanych problemów i zagrożeń, warto odnieść się do form wsparcia inkluzyjnego na rzecz osób doświadczających kryzysu.

⁸ [On-line:] <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/pomoc-spoeczna-dla-bylych-osadzonych.html> – 12.03.2023.

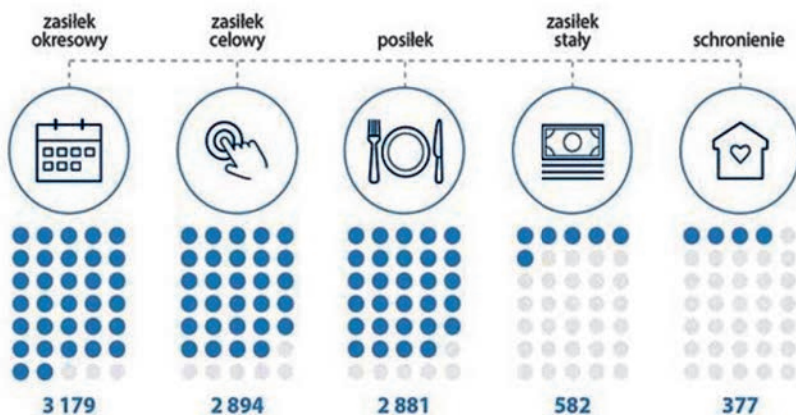
Rysunek 3. Formy wsparcia interwencyjnego – inkluzyjnego na rzecz osób doświadczających kryzysu związanego z ponownym przygotowaniem się do życia wolnościowego

Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę różnorodność form wsparcia postpenitencjarnego, warto szczególnie podkreślić, z jakich form pomocy najczęściej korzystają osoby opuszczające jednostki penitencjarne.

Rysunek 4. Najczęściej stosowane formy pomocy przyznawane osobom mającym problemy po wyjściu na wolność (dane ze skontrolowanych jednostek)

Źródło: NIK.

Z raportu kontrolnego NIK opublikowanego 29 sierpnia 2019 roku wynika, że w „planowaniu pomocy najczęściej koncentrowano się na doraźnej pomocy materialnej, więc tylko znikomy odsetek byłych osadzonych korzystał z poradnictwa specjalistycznego (pomoc psychologiczna objęła w skontrolowanych jednostkach 3% z nich, poradnictwo rodzinne 2,3%, prawne 1,1%, zaś kontrakty socjalne, zapewniające kompleksowe i długoterminowe wsparcie, tylko 7% byłych osadzonych). Ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej korzysta około 17% osób zwalnianych z jednostek penitencjarnych”⁹.

Aby jeszcze bardziej przybliżyć sytuację osoby opuszczającej zakład karny i doświadczającej kryzysu, poniżej zamieszczono fragmenty autorskiej analizy przypadku wraz z diagnozą problemu oraz wdrożonymi efektami oddziaływań i wnioskami. Badania prowadzone były w latach 2016–2019 w Sądzie Okręgowym w Krakowie, miejscach zamieszkania osób dozorowanych (podczas dozorów kuratorskich) oraz II Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych w Krakowie dla Krakowa-Nowej Huty, II ZKSSSR dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, II ZKSSSR dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie oraz II i III ZKSSSR dla Krakowa-Podgórze w Krakowie.

W badaniach posłużono się doborem celowym, obejmując badaniem grupę osadzonych w systemie SDE oraz kuratorów pracujących z osobami dozorowanymi.

Populacja badawcza to:

- 50 osadzonych na koniec grudnia 2016 oraz 50 osadzonych odbywających karę do końca grudnia 2019 roku (analiza akt dozorowanych);
- 24 osadzonych biorących udział w wypełnieniu kwestionariusza postaw życiowych, w wieku od 21 do 47 lat. Średnia wieku wynosiła 33,5 roku;
- 5 osadzonych biorących udział w badaniach pogłębionych (analiza indywidualnych przypadków);
- Badaniami ankietowymi została objęta grupa 30 kuratorów, z której otrzymano zwrotnie kompletnie wypełnione 22 egzemplarze. Badania były prowadzone w terminie od 5 stycznia do 29 lutego 2020

⁹ Raport NIK, *Życie po więzieniu*, [on-line:] <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/pomoc-spoeczna-dla-bylych-osadzonych.html> – 13.03.2023.

roku. Celem była próba weryfikacji zasadności odbywania kary w systemie SDE, podejmowania pracy zarobkowej przez osadzonych, jak również diagnozy problemów i potrzeb.

Na potrzeby niniejszego artykułu przywołano fragmenty analiz indywidualnego przypadku. Metoda indywidualnych przypadków jako metoda jakościowa koncentruje się na analizie jednostkowych losów ludzkich uwikłanych w określone sytuacje społeczne. Jest ona szczególnie ważna i cenna w odniesieniu do pracy penitencjarnej z jednostką, która opiera się na indywidualnych oddziaływaniach. Szczególną rolę w analizie przypadku pełni praca socjalna skoncentrowana na rozwiązaniach, która jest metodą krótkoterminową, ukierunkowaną przede wszystkim na zasoby klienta.

Rozpoznanie problemu

Anna (lat 20) do Zakładu Karnego trafiła za liczne kradzieże, rozboje i wymuszenia. Pochodzi z rodziny, gdzie od dziecka rodzice nadużywali alkoholu. Gdy miała 13 lat, matka rozwiodła się z ojcem i obecnie mieszka z konkubentem, z którym ma dwoje małych dzieci (5 i 3 lata). Anna ma jeszcze dwóch braci (25 i 22 lata). Mieszkają w kamienicy. Ponieważ od lat nie opłacają czynszu, czekają na przyznanie lokalu socjalnego.

Geneza i dynamika zjawiska

Anna tak wspomina swoje dzieciństwo: „Odkąd pamiętam, matka mówiła, że mam jej we wszystkim pomagać, bo jestem dziewczynką. Chłopaki mieli jakoś lepiej, nic nie musieli, nawet jak dwóję przynieśli, to nic wielkiego się nie stało, a ja to od razu miałam karę i dostawałam lanie, słysząc, że wstyd przynoszę itd. Zawsze musiałam opiekować się młodszym rodzeństwem, robić zakupy, sprzątać, dlatego jak już skończyłam gimnazjum, to powiedziałam koniecznie, taki chyba bunt, i wtedy się wszystko zaczęło. Te okazje, kradzieże, z jednej strony wiedziałam, że robię źle, ale z drugiej nigdy wcześniej nie czułam się bardziej doceniana i szczęśliwa. Znajomi, ładne ciuchy, koleżanki – to wszystko sprawiało, że w domu bywałam już sporadycznie, pomieszkiwałam u znajomych mojego starszego brata”.

W rodzinie pojawił się też problem alkoholowy ojca, czego konsekwencją był rozwód. Matka pani Anny związała się z nowym mężczyzną, który podobnie jak ojciec nadużywał alkoholu i bardzo często dochodziło do awantur. Stąd też pani Anna wybrała, że nie będzie mieszkała z matką i jej – jak mówiła – „nową rodziną”. Zrezygnowała również z edukacji, twierdząc, że „nie lubi szkoły”. Przez prawie 5 lat żyła „tak, jak chciała”, aż do momentu, gdy została złapana na gorącym uczynku. Obecnie odbywa karę 5 lat pozbawienia wolności.

Znaczenie problemu

Sytuacja rodziny pani Anny jest bardzo złożona. Matka nie interesuje się losem córki, twierdząc, że ma teraz dwoje małych dzieci i to nimi musi się zająć, a Anna jest już dorosła „i powinna sobie poradzić”. Konflikt w rodzinie trwał od lat. Anna często powtarzała, że czuła się niekochana i nieakceptowana: „Zawsze byłam tym gorszym dzieckiem i miałam tylko opiekować się młodszym rodzeństwem, nigdy rodzice się mną nie interesowali, nie przychodzili na przedstawienia w szkole, nie wiedzieli, czym się interesuję, a nawet jak mnie policja złapała, to nie przyszli na dołek”. Anna bardzo chciała być akceptowana w grupie, a że akceptacja była silnie związana z posiadaniem drogich rzeczy, zaczęła kraść. Następnie starszy brat poznał ją ze swoimi kolegami (jak się później okazało ze środowiska marginalnego). Wspólnie z nimi uczestniczyła w licznych rozbojach i kradzieżach. Jak sama mówi: „Tak się żyło – raz się uda, a raz nie. Brałam to ryzyko pod uwagę, ale dużo razy się udało i fajnie się żyło. Masz fajne ciuchy i samochód, to i masz przyjaciół”.

Prognoza pozytywna

Pozytywną prognozę może dać objęcie Anny wsparciem w ramach Indywidualnego Programu Oddziaływań w Zakładzie Karnym, a także uzupełnienie wykształcenia, co podniesie jej kwalifikacje, a także wsparcie psychologiczne. Warto wskazać osadzonej inne alternatywne możliwości uczciwego zarabiania na życie, nakierować na instytucje udzielające wsparcia i uświadomić możliwość aktywnego poszukiwania pracy jeszcze w trakcie osadzenia.

Opieką należy objąć rodzinę jako całość. Pracownik socjalny powinien dokładnie ocenić obecną sytuację rodziny i wskazać ewentualne formy wsparcia. Matce pani Anny można zaproponować terapię dla rodzin, zwłaszcza w kontekście odpowiedniego lokowania uczuć na wszystkie swoje dzieci. Wspólna terapia może być początkiem rozmowy wszystkich członków rodziny. To ważne, aby każdy członek rodziny czuł się kochany i miał okazywane uczucia niezależnie od wieku. Wsparcie, uwaga, akceptacja to te obszary powinny być wzmacniane w trakcie terapii. Pozytywnym działaniem może być psychoedukacja rodziny w zakresie odbudowania więzi i relacji oraz zmotywowanie rodziny do odwiedzania Anny w Zakładzie Karnym.

Prognoza negatywna

Niepodjęcie działań i brak wsparcia ze strony zarówno instytucji jak i rodziny może negatywnie wpłynąć na Annę, sprzyjać pogłębianiu się jej demoralizacji i wywołać powrót do dysfunkcjonalnego środowiska, a w konsekwencji do Zakładu Karnego. Brak wsparcia i terapii dla całej rodziny może natomiast skutkować pojawieniem się jeszcze większego dystansu między rodzeństwem, a w konsekwencji zupełnym zerwaniem relacji. Nieudzielenia wsparcia i brak edukacji matki i konkubenta może doprowadzić do pogłębienia konfliktu w rodzinie.

Propozycje rozwiązania

Celem podjętych działań było

- wsparcie społeczno-psychologiczne pani Anny;
- podniesienie kompetencji pani Anny poprzez uzupełnienie wykształcenia w trakcie odbywania kary;
- praca w Zakładzie Karnym i aktywne poszukiwanie pracy w środowisku wolnościowym (możliwość zaangażowania w wolontariat);
- wsparcie dla matki pani Anny: edukacja w zakresie właściwych postaw rodzicielskich, wzmacnianie pozytywne, akceptacja, docenianie, szukanie pozytywnych relacji, niewracanie do przeszłości;
- odbudowanie więzi pomiędzy rodzeństwem;

- edukacja rodziny w zakresie komunikacji interpersonalnej;
- edukacja w zakresie okazywania uczuć i wyrażania emocji.

Wdrożenie oddziaływań

Aby konsekwentnie zrealizować powyższe cele, należy przede wszystkim podjąć działania zmierzające do odbudowy relacji i wskazania prawidłowych wzorców. Bardzo ważna jest intensyfikacja różnych form wsparcia dla poszczególnych członków rodziny, z uwzględnieniem ich wieku i sygnalizowanych problemów. Niezbędna jest edukacja w zakresie prawidłowej komunikacji wewnątrzrodzinnej oraz odbudowania relacji pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny. Działaniem, które powinno być podjęte, zwłaszcza przez matkę pani Anny, jest systematyczne odwiedzanie córki w Zakładzie Karnym i okazywanie jej wsparcia. To także czas na wyjaśnienie problemów z przeszłości i wypracowanie nowych rozwiązań na przyszłość (profesjonalne wsparcie psychologiczne).

Efekty oddziaływań

Biorąc pod uwagę dysfunkcjonalność rodziny, niepodjęcie jakichkolwiek działań naprawczych może mieć poważne konsekwencje dla spójności rodziny. Brak wsparcia dla Anny i pokazania jej innych możliwości podczas odbywania kary może wpłynąć na pojawienie się stanów lękowych i depresji albo wywołać powrót do marginalnych grup przestępczych i ponownego życia wbrew prawu, z perspektywą spędzenia kolejnych lat w Zakładzie Karnym.

Matkę pani Anny należy objąć opieką i terapią w zakresie okazywania uczuć wobec wszystkich jej dzieci. To bardzo ważne, aby znaleźć czas na rozmowę z dzieckiem, na dostrzeganie jego pasji, zainteresowań i na pochwałę. Zatem przede wszystkim edukacja w zakresie wzmacniania pozytywnego będzie pełnić zasadniczą rolę w prawidłowym budowaniu więzi i relacji w obszarze rodziny¹⁰.

¹⁰ Zob. K. Gucwa-Porębska, *Funkcjonowanie społeczne osadzonych w SDE. Uwarunkowania rodzinne i środowiskowe*, Kraków 2020.

Podsumowanie

Interwencja kryzysowa jako forma profesjonalnej pomocy utożsamiana jest z krótkoterminowym wsparciem, skoncentrowanym na przeżyciach psychicznych osoby w kryzysie wywołanym jakimś wydarzeniem i w związku z tym nie powinna być przedłużana. Kontrola NIK-u wykazała, że ośrodki i punkty przekształcają się częstokroć w placówki długotrwałego poradnictwa i tym samym zatracają swój pierwotny charakter, tzn. interwencji w nagłej, niespodziewanej, bardzo trudnej do samodzielnego rozwiązania sytuacji życiowej. Realizują przez to zadania i formy pomocy przypisane ośrodkom pomocy społecznej, poradniom zdrowia psychicznego, poradniom psychologiczno-pedagogicznym, wyręczając je w pracy. Dodatkowo, długotrwała pomoc wobec jednych osób może skutkować pozbawieniem jej innych z racji zwykłego rachunku ekonomicznego. Istnieje bowiem ryzyko wykorzystania potencjału osobowego i finansowego przewidzianego na te usługi. Taka sytuacja może też zwiększać koszty interwencji kryzysowej w przeliczeniu na jedną osobę. Ponadto z wypowiedzi ankietowanych wynika, że jedynie niecałe 35% stanowią osoby, które doświadczyły nagłych i niespodziewanych sytuacji traumatycznych (śmierć bliskich, rozwód, nieplanowana ciąża, rozstanie z partnerem, oszustwo, klęski żywiołowe, pożar, utrata pracy, mieszkania). Pozostali to osoby z wieloprogowymi, chronicznymi sytuacjami rodzinnymi, zdrowotnymi i uzależnieniami. W opinii NIK-u, z uwagi na fakt, że interwencja kryzysowa jest krótkoterminowym wsparciem, przypadki pomocy trwającej kilka lat nie powinny być kwalifikowane jako interwencja kryzysowa, lecz muszą zostać uznane za poradnictwo specjalistyczne¹¹.

Warto zatem podkreślić dominujący cel i pierwotny charakter wsparcia interwencyjnego, które powinno być – zgodnie ze swoimi założeniami – kierowane do osób znajdujących się w nagłej, niespodziewanej, bardzo trudnej do samodzielnego rozwiązania sytuacji życiowej. I taką sytuacją jest moment opuszczenia Zakładu Karnego przez osoby zagrożone kryzysem bezdomności.

¹¹ [On-line:] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,24457,yp,27203.pdf> – 20.10.2023.

Bibliografia

- Badura-Madej W., *Podstawowe pojęcia teorii kryzysu i interwencji kryzysowej*, [w:] *Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. Poradnik dla pracowników społecznych*, red. W. Badura-Madej, Warszawa 1996, s. 15–32.
- Council of the European Union, 2004. Joint Report by the Commission and the Council on Social Inclusion, Council (Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs), European Council, [za:] A. Szafranek, J. Halicki, *Wybrane aspekty inkluzji społecznej*, [w:] *Niepelnosprawność. Poznać, przeżyć, zrozumieć*, red. M. Halicka, J. Halicki, K. Czykier, Białystok 2016.
- Gucwa-Porębska K., *Funkcjonowanie społeczne osadzonych w SDE. Uwarunkowania rodzinne i środowiskowe*, Kraków 2020.
- James R.K., Gilliland B.E., *Strategie interwencji kryzysowej*, Warszawa 2004.
- [On-line] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970880553>.
- [On-line] <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/bezpieczenstwo-osadzonych.html>.
- [On-line] <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/pomoc-spoeczna-dla-bylych-osadzonych.html>.
- [On-line] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,24457,vp,27203.pdf,s.96>.